

Coneguem **la Carta de la Terra** amb el conte *Sota l'acàcia*

Sota l'acàcia és un conte realista, adreçat als infants de vuit anys o més, que reflexiona sobre els eixos del document Carta de la Terra. En presentem una proposta de desenvolupament didàctic a les aules dels cicles mitjà i superior, on es treballen els quatre grans eixos i alguns dels principis que conformen el document, especialment aquells que plantegen situacions relacionades amb la pau, el medi ambient i la pobresa.

En una placa de marbre que hi ha al vestíbul del Banc Mundial, a Washington, s'hi pot llegir: «Our dream is a world free of poverty» ('Somíem un món sense pobresa'). És un bon desig, unes boniques paraules, que, ara com ara, estan a mig camí d'esdevenir realitat.

El mes de setembre de 2015, els estats que integren l'ONU van acordar un pla amb disset objectius per promoure un desenvolupament sostenible, amb el compromís d'arribar al 2030 amb millores substancials pel que fa a l'eradicació de la pobresa, la reducció de la mortalitat infantil, l'educació primària universal i altres aspectes mediambientals que ens comprometen a tots a construir un món millor.

Seguint aquest ideal de canvi de les relacions socials i ambientals actuals i amb el convenciment que podem aconseguir que el nostre planeta sigui un lloc on tothom tingui les mateixes oportunitats, sense desigualtats econòmiques, culturals ni educatives, és a dir, un món millor i on tothom sigui feliç, el col·lectiu de mestres que formem part del projecte *Implica't+ amb la Carta de la Terra*¹ hem elaborat un seguit de materials i documents per treballar i fomentar a l'aula els valors que recull aquesta declaració de principis.

Un dels documents elaborats és el conte *Sota l'acàcia*,² un relat que narra la història de la Fina, una nena d'onze anys que gaudeix d'una vida acomo-

dada. El conte la situa en els darrers dies de curs i les seves emocions estan repartides entre la representació d'una obra de teatre escolar, la lectura de les cartes que el seu pare li envia des de l'Antàrtida i l'horitzó d'un estiu que és a tocar. Tot sembla plàcid i tranquil, però una trobada sota l'acàcia del parc amb un noi acabat d'arribar al poble li canviarà la percepció del món que l'envolta i descobrirà que no tothom viu com ella. Sabrà, de primera mà, que significa la pobresa i com en són de dures les guerres.

La proposta que presentem està dissenyada per a l'alumnat de cicle superior, però, amb algunes petites adaptacions, es pot aplicar a cicle mitjà.

GUIX DOS

Didàctica
de l'educació
per a la ciutadania

CM CS

AUTOR
Jaume Centelles Pastor
jcentell@xtec.cat

GUIX DOS

Hem plantejat deu sessions de treball, una per a cada capítol del conte. La idea és que l'alumnat llegeixi el capítol, en parli i el relacioni amb un dels principis de la Carta, amb l'objectiu de repassar

els quatre grans eixos que conformen el document i incidir en alguns dels principis, especialment aquells que plantegen situacions relacionades amb la pau, el medi ambient i la pobresa.

És recomanable que l'ensenyant faci de moderador de les converses que es produiran i que estigui molt atent a facilitar que tothom es pugui expressar amb llibertat.

OBJECTIUS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES
<ul style="list-style-type: none"> > Expressar-se amb claredat, tot usant el llenguatge oral com a eina de comunicació. > Produir textos escrits per expressar pensaments i emocions sobre els valors del conte. > Aprendre a escoltar i a dialogar amb els companys i les companyes. > Desenvolupar l'esperit crític i creatiu. 	Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
<ul style="list-style-type: none"> > Apreciar tipus diferents d'expressió plàstica i el valor que ens transmeten com a persones solidàries i generoses. > Utilitzar el dibuix com a eina d'expressió i de denúncia dels comportaments socials inadequats. 	Competència artística i cultural.
<ul style="list-style-type: none"> > Seleccionar informació significativa a les xarxes socials i a Internet. 	Tractament de la informació i competència digital.
<ul style="list-style-type: none"> > Ser capaços de cooperar i de gestionar els aprenentatges. > Organitzar el pensament crític per tal d'estructurar els coneixements adquirits i bastir les pròpies accions de coherència. 	Competència per aprendre a aprendre.
<ul style="list-style-type: none"> > Planificar objectius, idees i projectes per dur-los a terme amb confiança, sentit crític, responsabilitat i esperit solidari. > Reflexionar sobre les actituds pròpies i les dels altres. 	Competència en la iniciativa personal i en l'esperit emprenedor.
<ul style="list-style-type: none"> > Millorar el coneixement sobre el món físic, el medi ambient i la realitat sociocultural en què vivim. 	Competència en el coneixement i en la interacció amb el món natural.
<ul style="list-style-type: none"> > Reflexionar sobre els principis de la Carta de la Terra. > Ser capaços de reconèixer els errors per tal d'aportar-hi solucions. > Servir-se del diàleg i de la negociació per resoldre els conflictes de manera constructiva i positiva. 	Competència social i ciutadana.

Descarrega't el material a:
<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

Didàctica
de l'educació
per a la ciutadania

CM CS

CONTINGUTS

Conceptes	Procediments	Actituds, valors i normes
<ul style="list-style-type: none"> > La <i>Carta de la Terra</i>. > La distribució de la riquesa. > La conservació del medi. > Els conflictes bèl·lics. > L'art, element de denúncia. > La biografia. 	<ul style="list-style-type: none"> > Lectura dialògica del conte. > Ús de recursos digitals. > Creació escrita de descripcions, opinions, etc. > Producció plàstica. > Interacció oral a l'aula. 	<ul style="list-style-type: none"> > Respecte per les opinions dels altres. > Empatia envers els més desfavorits. > Respecte per la identitat personal i la dels altres. > Capacitat de treballar en grup. > Presa de decisions i capacitat d'argumentació.

Descripció de les activitats

Activitat 1. Els llamins de xocolata

L'ensenyant reparteix un bol a cada escolar i, després, els va emplenant amb lllaminadures de xocolata de manera aleatòria. Els diu que no se'ls poden menjar encara. A la majoria d'alumnes, els en posa un grapat raonable (de dotze a quinze unitats), però a tres infants els emplena el bol i a uns altres tres només el en posa dues unitats.

A continuació, s'estableix un diàleg sobre com se sent cadascú i com pensa que s'han sentit els qui en tenen molts i els qui només en tenen un parell. La conversa ha de conduir a reflexionar sobre què podem fer per evitar aquestes desigualtats. Després, mentre es mengen els llamins, l'ensenyant treu el llibre *Sota l'acàcia* i en llegeix el primer capítol («Un banc al parc») en veu alta.

S'acaba la sessió presentant el document la *Carta de la Terra*³ i se'n llegeix el principi novè («Eradicar la pobresa com un imperatiu ètic, social i ambiental») relacionant-lo amb el conte, amb la intenció de facilitar que l'alumnat prengui consciència d'una realitat propera i reflexioni sobre què podem fer, com a individus i com a societat, per compensar les desigualtats.

Fitxa 1. Iuri Gagarin

Al preàmbul de la Carta de la Terra, hi llegim: «La humanitat és part d'un immens univers en evolució». En aquesta fitxa, els infants hi faran una recerca sobre la vida de l'astronauta rus que va completar la primera volta a la Terra i va dir la frase que apareix al conte.

L'alumnat haurà de relacionar el que va veure Gagarin amb la bandera de la Terra.

Activitat 2. Les guerres

Els nens i les nenes llegiran el segon capítol i els següents. Aquesta part és ideal per fer-ho a dues veus, però cal que ho hagin assajat prèviament –amb el mestre i/o a casa–, per tal que l'entonació, el ritme, la fluïdesa, etc. facilitin la comprensió del text a la resta d'infants. Es pot projectar el fragment triat a la PDI i/o fotocopiar-lo per a tothom. En acabar, es llegirà el principi setzè de la Carta («Promoure la cultura de la tolerància, la no-violència i la pau») i se'n faran els comentaris de manera grupal.

Fitxa 2. El *Guernica* de Picasso

El coneixement d'una de les obres que simbolitzen i que denuncien l'horror de les guerres permetrà que l'alumnat reflexioni sobre com es poden resoldre els conflictes i es relacionarà amb l'apartat f del setzè principi («Reconèixer que

Descarrega't
el material a:
<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

la pau és la totalitat creada per les relacions correctes amb un mateix, les altres persones, cultures i formes de vida»).

Activitat 3. Una carta de l'Antàrtida

Abans de llegir el tercer capítol, convé situar el continent austral en el planisferi i marcar-ne alguns punts emblemàtics, com ara el Pol Sud, el punt més alt situat al mont Vinson o el mar de Weddell, per exemple. A continuació, es llegirà el capítol «Una carta de l'Antàrtida» i s'obrirà el diàleg corresponent incidint en el coneixement de la Carta, centrat en el principi cinquè («Protegir i restaurar la integritat dels sistemes ecològics de la Terra, amb una atenció especial a la diversitat biològica i als processos naturals que sustenten la vida»), ampliable als principis sisè i vuitè, si es vol.

Fitxa 3. La cadena tròfica marina

L'alumnat haurà de completar la piràmide alimentària dels animals que viuen als mars que envolten el continent austral, en aigües de temperatures molt baixes.

Activitat 4. La por escènica

Després d'haver llegit el capítol «La Fina assaja l'obra de teatre», s'elaborarà una llista col·lectiva sobre les situacions quotidianes que ens fan por, com ara

perdre'ns, els ratolins, la foscor, els socors, etc., i es reflexionarà sobre com ens sentim quan tenim por i què podem fer per vèncer-la.

Fitxa 4. Instruccions i exemples sobre la manera de tenir por

A partir d'un fragment del llibre *Històries de cronopios i de famas*, de Julio Cortázar (1998), l'alumnat imaginarà situacions més o menys fantàstiques que puguin transmetre sensació de neguit o d'angoixa.

Activitat 5. El reciclatge

Després d'haver llegit el capítol «La ferraia», el mestre pregunta si coneixen «la regla de les tres erres» promoguda per l'organització ecologista Greenpeace (*reduir* sempre que sigui possible, *reutilitzar* com a segona opció i *reciclar* com a última possibilitat).

S'explica, se'n fan els comentaris pertinents i s'acaba llegint el principi setè de la Carta («Adoptar models de producció, consum i reproducció que salvaguardin les capacitats regeneratives de la Terra, els drets humans i el benestar comú»).

Fitxa 5. Construïm un avió amb materials reciclats

Ajuntarem l'alumnat en petits grups per fer un treball cooperatiu consistent a

aplicar la regla *reciclar* per construir un avió de joguina.

Els infants portaran materials de rebuig (llaunes de refresc, ampolles de plàstic, cartons, papers, retalls de roba, etc.) a la classe i muntaran l'avió que després fotografiaran i enganxaran al full.

Activitat 6. L'amistat

Lectura dialògica del text i activació posterior de les referències a Camelot i els cavallers de la taula rodona, com també a les aventures de Harry Potter.

Fitxa 6. El cartell

Activitat plàstica de recreació d'un cartell que presenti l'obra *Harry Potter a la cort del Rei Artús*.

Activitat 7. Josefina Castellví

Abans de llegir, els nens i nenes veuran un petit vídeo⁴ on la Josefina Castellví explica les seves vivències. L'ensenyant pot explicar qui és aquesta científica o demanar que en facin una petita recerca a la xarxa. Posteriorment, es posarà en comú allò que n'hauran après.

Es fa la lectura del capítol «Els regals» i es relaciona amb el principi quinze de la Carta («Tractar tots els éssers vius amb respecte i consideració»).

Descarrega't el material a: <http://guix.grao.com>

Fitxa 7. El taumatrop

Elaboració del taumatrop clàssic de l'ocell dins la gàbia, però amb la variable que la gàbia és oberta i l'ocell se n'escapa volant.

Activitat 8. Justícia social i econòmica

Lectura del principi desè de la Carta («Assegurar que les institucions i les activitats econòmiques, en tots els àmbits, promoguin el desenvolupament humà de manera equitativa i sostenible») i dels diferents subapartats que presenta. Posada en comú i lectura dialogada posterior del capítol «La pobresa».

En aquesta sessió, la mestra o el mestre ha de conduir la conversa fins al punt en què es plantegin les preguntes: «Què hi podem fer nosaltres?», «Quines accions podem emprendre per ajudar a solucionar aquest problema?».

Es fa una pluja d'idees, es comenten, se n'aprova la més factible i, si es pot, se'n promou la realització.

Pot anar molt bé visitar el web del projecte *Implica't+* (www.xtec.cat/~mlluelle/implicat/), on hi ha moltes mostres de grups escolars que han actuat de manera solidària i efectiva.

Activitat 9. L'art com a denúncia

Lectura del capítol «La funció» i conversa posterior sobre com les arts escèniques ens poden fer evidents els problemes que ens envolten. A través de la literatura, la pintura, el cinema, la fotografia, etc., podem, a més a més de gaudir, aprendre a ser més humans, persones millors, més solidàries i generoses. Proposem escoltar alguna cançó denúncia d'Ismael Serrano (*Papá cuéntame otra vez* o *Zona cero*, per exemple), però també hi poden anar bé algunes de Sabina, Silvio Rodríguez, Aute, Raimon o altres cantautors.

Fitxa 8. Oda a l'alegria

Activitat plàstica relacionada amb l'*Oda a l'alegria* escrita pel poeta Schiller, adoptada per Beethoven a la *Novena simfonia* i que ha esdevingut l'himne oficial de la Unió Europea.

Activitat 10. Respecte i cura de la comunitat de vida

A l'última sessió, es farà la lectura del capítol «El comiat» i es relacionarà amb el tercer principi de la Carta («Construir societats democràtiques que siguin justes, participatives, sostenibles i pacífiques»).

S'obrirà un torn de paraules per tal que l'alumnat expressi quins aspectes del

conte i/o de la Carta de la Terra els han semblat més interessants, emotius, colpidors, avorrits, etc. A continuació, es passarà a fer la darrera fitxa, que serà una mena de resum del que s'ha treballat.

Fitxa 9. El comiat

Es plantegen una sèrie de preguntes a l'alumnat encaminades a recollir algunes dades del conte i a expressar la seva opinió per escrit. ■

NOTES

1. Podeu consultar l'article publicat a la revista *Guix*, núm. 415, corresponent al mes de juny de 2015.
2. Es pot descarregar de www.xtec.cat/~mlluelle/implicat/primaria/divulgacio/contes/index.htm
3. La versió catalana del document es pot descarregar de www.earthcharterinaction.org/invent/images/uploads/echarter_catalan.pdf
4. A YouTube, s'hi poden trobar moltes pel·lícules sobre aquesta científica. En recomanem el document emès per TV3 al programa Càpsules de ciència (www.ccma.cat/tv3/alacarta/capsules-de-ciencia/josefina-castellvi-investigacio-sota-zero/video/5327012/).

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA

CORTÁZAR, J. (1998): *Historias de cronopios y de famas*. Barcelona. Edhasa.

GUIX DOS

Didàctica de l'educació per a la ciutadania

CM CS

Descarrega't el material a: <http://guix.grao.com>